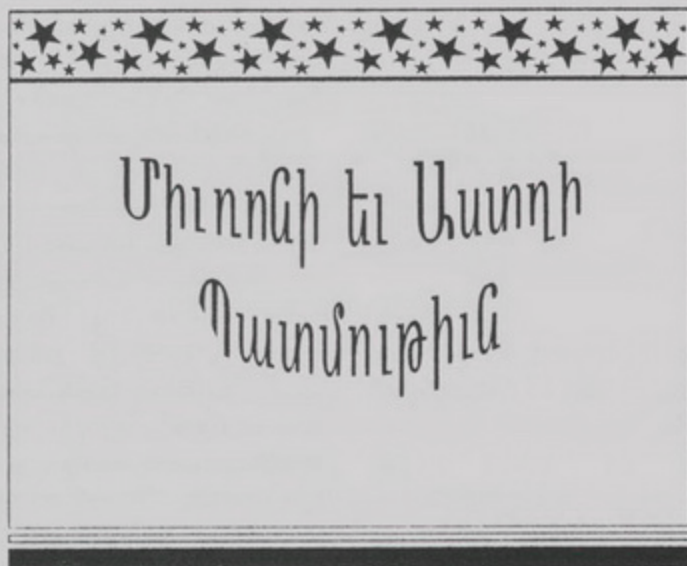

ԳՐԱԿԱՆ

Մեծ Հայրս վաթսուհինգ տարեկանին ամուսնացած էր Եղեռնին այրիացած երեսուն տարեկան մեծմօրս Հետ, որ ունէր տասներկու տարեկան աղջնակ մը: Յաջորդ տարի ծնիր էր մայրս, և Հինգ տարի հտը - այո, Հինգ տարի հտը - մօրեղբայրս: Այս իրողութիւնը մեծ Հրճուանքով պատմեցի բանաստեղծ ԱրրաՀամ Այիքեանին, որ կը դարմանար թէ յիսունը անց ունեցեր էր իր վերջին մանչը: «Անցեալ դարուն բնական բաներ էին աս բոլորը», բացատրեց մայրս, «մարդիկը Հիմակուանհերուն պէս զեխ կեանք չէին վարեր»:

Եթէ Աստուած եղեմէն նմուշ մը ձգած էր երկրի վրայ անիկա մեծմօրս բնակարանն էր, արարական էջրէֆիէի լանջին, մարգագետիններով պարուրուած: Հողամասին ճիշդ մէջտեղն էր փոքրիկ տունը, երգիքը ամբողջութեամբ որթատունկով ծածկուած, ցանկապատը թրթուռներով և թութերով: Տան չորս կողմը ծառեր, նորաշխարհի ծառեր, նոնենինիեր, ծիրանի ծառ, ձմեռնային տանձի ծառ, թուզի Հրփ-Հսկայ ծառ, սպիտակ թութի

ՄԻՒՄԻՈՆԻ ԵՒ ԱՍՏՂԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ճկվվելի ծառ, անկիւնը բակի չափ հասնոց, անոր ճիշդ կողքին՝ դոյզ պատուհաններով փայտանոց, ուրկէ տարին տաաներկու ամիս հալիկ-մամիկ մը դուրս կու գար իր նորածին ճուտիկներով, և անցնելով կարգապահ բանջարեղէններու թաղէն, առանց աջ-ձախ նայելու կ'ուղղուէր ուղղակի իր թաղը՝ հասնոցը, ուր ճուտիկները անգամ ունէին իրենց յատուկ ննջարանները: Փողոցին նայող զանազան պատած էին յոսմիկի թուփեր, և անոնց հպատակ՝ շուշաններու գլուխներ, փարդերու գոյներ, աստալիս ու դամպագ, միտակ ու ծաղիկէ զանգակ, ժամը ճիշդ չորսին բացուող ծաղիկներ, տարին մէկ անգամ ծաղիկ տուող թուփեր, բարեխնամ ծորակներ, թիթեղէ ցնցուղներ, եթերային թոշուններու երգեր ու հետքեր: Զոյգ աւազաններ կային, մէջը կարմիր ու ոսկի ձուկերով, և անոնց նուիրուած մեծմօրս երգերուն արձագանդներով: Այն ատեն, զեռ «անպիտան կառավարութիւնը» պարտէզին լայնքէն վեց մեթր չէր խլած՝ ճամբու շինութեան համար:

Արձակուրդներուն զարմիկ-մարմիկ չէ՛, ուղղակի մեծմօրս գիրկն էինք: Երեք-չորս տարեկան էի այն ատեն երբ մեծհայրս արդէն ութսունհինգի մօտ էր, բայց ծերութեան միտակ նշանը իր մազերուն ճերմկութիւնն էր, ուղիղ կեցուածք ունէր, զանդադ բայց ատոյց կը քալէր: Անդադար կ'ընթերցէր, կ'ընդդձէր էջերու լայնքին գոյն գոյն մատիտներով, կը նոթագրէր, երբեմն երբ իր ննջարան-զրադարանէն դուրս գար ու զիս տեանէր՝ մազերս շոյելով հեքիաթներ կը պատմէր: Ութսուն տարեկանին ևս իր առաջին թոռնիկն էի: Իսկ իրիկնամուտին անպայման պարտէզ կ'իջնէր «թարմ օդ շնչելու»:

Ամառ է, գիշեր է, բնդարձակ թուփերով, դայալ-ներով շրջապատուած նեղ քանեփային (Loveseat պիտի ըսէին ամերիկացիները), սրճագոյնի երանգներով հինցած սաթէն-թափշի վրայ նստեր է մեծհայրս, ամուր սեղմեր է զիս կողքին և ... եղեմին մասին բացատրութիւն կու տայ: Օրինակ՝ կ'ըսէ որ եթէ այս եղեմէն կարենամ քառասուն տեսակ ծաղիկ հայթայթել, ինք երեք օրէն ինծի անուշա-

ՄԻԻՌՆԻ ԵՒ ԱՍՏՂԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Հոտի էսանս կը պատրաստէ: «էսանսը ի՞նչ է»: «Դժուար է բացատրել, միմիայն ծաղիկի հիւթ է, ատանց ջուրի. էսանսը շատ ժամանակ կ'առնէ, ղիւրին չէ, մասնագէտ պէտք է ըլլայ շինողը: Եթէ բանի մը էսանսը ունենաս, րսել է անիկա խարդախուած չէ, ջուր խառնուած չէ»: «Միայն քառասուն տեսակ ծաղիկ», կ'ըսեմ թիթեցած այգիքան դժուար էսանսին քով: «Քանի մը տեսակ ծաղիկով էսանս չի շինուիր, քառասունէն պակաս չըլլար»: «Դուն կրնաս շինել, դո՞ւն», կը կրկնեմ զարմացած: «Ես ամէ՛ն բան կրնամ շինել, - կ'ըսէ զրախտին տէրը, - ի՞նչ կը սիրես ամենէն աւելի»: «Անուշահոտ», կ'երգեմ քառասուն ծաղիկները արդէն մտքիս մէջ հաւաքած: «Եթէ շատ աշխատիմ, - կը մտածէ - թերեւ մէկ օրէն ալ կրնամ շինել»:

Յետոյ մեծհայրս կ'ուզէ որ վերի աստղերը ղիտեմ: Բարակ վիզը ետեւ հրած, թորչոմած կուպերուն միջև գիշերային աւաղանի պսպղուն նայուածքով կը հասնի աստղերուն. «Ո՛վ փայլուն պայծառ աստղեր»: Կ'երևի աստղերը կ'առաջարկեն որ իր թոռնուհին ալ ժառանգ թողու անոնց հանդէպ իր հիացումը: Պայծառ լազուարթ է երկինքը, աստղերը ինկեր են անոր մէջը, մեծհայրս ձգեր է ձայնը, ես ալ կը կրկնեմ ետեւէն. «Ո՛վ փայլուն պայծառ աստղեր, Արդեօք ինչ էք՝ չեմ գիտեր, Երկնի վրայ կը պսպղար, Ու ամենուն կը պլպլար, Այր Բեմ Գիւմ Դա Եչ Զա է, Մինչև վերջը և Օ Ֆէ»:

Շատ շուտ սորվեցայ երգը որովհետեւ իւրացուցի հմայքը: Երկինքէն բան մը կը պսպղայ երկնի վրայ, կը պլպլայ անխտիր բոլորին վրայ: Մեծհօրս երկար սրունքներուն վրայ նստեր եմ և անուշահոտ աստղերը կը ղիտեմ: Աս ի՛մ աստղս է, անոր ճիշդ քովինը քո՛ւ աստղդ է: Ասիկա մամային աստղն է, ասիկա պապային աստղն է. երկրագունդին սահմանները ձգած՝ երկինքի աստղերը կը բաժնենք կը բաժնուինք: «Գիտե՞ս, աստղերն ալ կ'իյնան կը մեռնին, - կը բացատրէ մեղմօրէն, - նայէ ինչպէս սահեցաւ այդ աստղը, նայէ միւսը, անդին նայէ». ան ալ ինկաւ, միւսն ալ ինկաւ կը զարմանամ, ետեւ-ետեւի շատ շա՛տ աստղեր կը մեռնին Հոսկէ Հոնկէ: «Հիմա լաւ ղիտէ, աս ամբողջ երկինքին մէջ ո՛ր աստղը կը սիրես ամենէն աւելի», կը հարցնէ մեծհայրս: Ամենէն փայլունը կ'ընտրեմ, փաստփայլուն:

ՄԻԻՌՈՆԻ ԵՒ ԱՍՏՂԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

«Ա՛ռ, կ'ըսէ ափս բանալով, այդ աստղը ես հիմա ձեռքիդ մէջ կը դնեմ, անիկա քու աստղդ է, ուշադրութիւն ըրէ չկորսնցնես, ուրիշին չտաս, մի՛թիա՜յն քուկդ է»։ Ու երբ աչքերովս տեսայ որ մեծհայրս ափիս մէջ դրաւ երկինքի ամենէն փայլուն աստղը՝ ձեռքս ամուր գոցեցի որ մէկէն աստղը չխնայ։

Քանի մը տարի ետք ծերութեան միակ նշանը ալ ճերմակ մազերը չէին. գաւազանով կը քալէր. «ականջը ծանրացեր է» կ'ըսէին, հակառակ որ նոյն խոշոր ականջներն էին զլխուն երկու կողմերը։ Նորէն պարտէզն ենք, այս անգամ հարաւային մասը, հոն ուր կանաչ սոխերը ցանուեր են. մեծմօրս թոնիրը կայ, աղիւսէ ոտքերուն միջև կրակէ փայտերով։ Լաւաշ հացին վրայ կանաչ սոխերը ջարդած, հալլում պանիրը մանրած, եթէ իր ճերմակ մազերով՝ սեւ թոնիրի տաքութեան յանձնէ զանոնք, ա՛յ եկուր դիմացիր...։ Մեծհայրս ժուժկալ մարդ էր, բերնէն մտած ամէն մէկ պատառին և ելած ամէն խօսքին ինքզինքին հաշիւ կու տար։ Մանկապարտէղէն նոր չըջանաւարտ էի։ Աւետարանական վարժարան յաճախելու համար տարակոյս ստեղծուած էր մեծհօրս մտքին մէջ, որ ահաւասիկ աստղերու մասին սորված երգերս չէր հարցնէր, այլ ի՛նչ «ազգային երգ կամ ոտանաւոր» գիտնալս։ «Հայ եմ ես»ը գիտէ, անմիջապէս միջամտեց մօրաքոյրս և հրահանգեց ինծի. - Բառերը հատի՛կ հատիկ, կոնակդ չիտա՛կ, ոտքդ ամուր դարկ գետին։

Դիմացը կայնած սկսայ. «Հայ եմ ես, Հայ եմ ես, Սարսափեցէ՛ք իմ դէմքէս...», լայնցող ժպիտին հետ զլուխը վերուվար կը ճօճէր մեծհայրս, «Հայաստանը ազատող Քաջ Վարդանին թո՛ւն եմ ես»։ Մեծհօրս ժպիտը կայծակի արագութեամբ մթազնեցաւ, և գաւազանը բարկութեամբ գետին զարնելով՝ «Դաշչնակցանի՛ր թոռն եմ ես՝ կ'ըսէ», նայեցաւ չուրջիններուն։ Մեծմայրս թոնիր-մօնիր ձգած մօտեցաւ. «Գէորգ, անանկ չըսէր, Քաջ Վարդա՛ն կ'ըսէ», բացատրեց անոր։ «Նորէն թող ըսէ տեսնեմ», ամփոփուեցաւ մեծհայրս, իր ճմովկուած ամբերով խոշոր ականջները

ՄԻԻՌՈՆԻ ԵՒ ԱՍՏՂԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

առջև հրելով: Սկսայ. «Հայ հմ ես... Քաջ Վարդանին թողն հմ ես»: «Նորէն նոյնր բաաւ, Դաշնակցականի թո՛ղն հմ ես բաաւ»: «Քաջ Վարդանը բա՛րձր պոռպով բսէ», հրահանգեց մօրաբայրս: Հինգ փեց անգամ նորէն կրկնեցի, նորէն ականջները լարեց, ամէն անգամուն ալ բարկացաւ մեծկակ կապոյտ աչքերը ոլորելով կիններուն վրայ՝ «ես խաղի չհմ դար հմ»:

Վերադառնալով արտասանելու պատուէրին՝ պզտիկ խելքովս հնարք մը մտածեցի. երբոր կարգը Քաջ Վարդանին հկաւ՝ ամբողջ ոյժովս ոտքս դետին զարկի. (բան մը որ աւելի մեղմ կերպով «Թողն հմ ես»ին կը վերապահէի), հազիւ շոնգալից կերպով աւարտած՝ մեծհայրս նոր վճիռ մը արձակեց. «Դաշնակցականի կ'ըսէ և ներշնչում մ'կ'ըսէ» բորբոքեցաւ: Այնքան սարսափած էի այս արարէն որ ժամ առաջ Դաշնակցականին ալ, Քաջ Վարդանին ալ սահմաններէն դուրս ելլել, օրօրոց նստիլ կը մտածէի, հազիւ չարժեցայ՝ մեծհայրս թնէս բռնեց. «Դաշնակցական անունը բերանդ չառնես»: «Հայրիկ, ճիշդ չէ որ խեղճ չոճուխին ասանկ ըսես, աղջիկս ֆանաթիք պիտի չմեծնայ»: «Պիտի չիրթայ մինչև որ ճի՛շդ սորվի, վճռեց մեծհայրս, անգամ մըն ալ արտասանէ»: Այս անգամ խոշոր ականջին առջև դետեղեցի կտրճ հասակս և ամբողջ ոյժով զոռացի.. «Հայ հմ ես, Հայ հմ ես, Սարսափեցէ՛ք իմ ղէմքէս, Հայաստանը ազատող Հայ հմ ես, Հայ հմ ես», Հայ բլլալուս յայտարարութիւնը կատարեցի առանց այլեւս Քաջ Վարդանին փիղէն կախուելու: «Հիմմա եղաւ, լսեցի՞ք, ճիշդ արտասանեց, ճՖ», հանդարտեցաւ մեծհայրս և դատաւորի պէս գաւազանը գետին զարնելով հասկցուց որ կրնամ ուղղուիլ օրօրոց:

Այնքան սարսափեր էի Դաշնակցականին ինքնակոչ մուտքէն՝ Քաջ Վարդանի ծիրէն ներս, և անոր թեր ու ղէմ լուռ բնտանեմարտէն, որ երբեք չհարցուցի թէ Դաշնակցականը ո՞վ է, ի՞նչ բեր է որ մեծօրս ականջէն ներս կը մտնէ և այսքան կը փրփրեցնէ: Միայն «ներշնչում»ը և «ֆանաթիք»ը հարցուցի, մայրս բացատրեց թէ եթէ բան մը ամբողջ հոգիով կ'ընես ուրեմն ներշնչուած ես: Իսկ եթէ ամբողջ հոգիով կը հաւատաս

ՄԻԻՌՈՐԻ ԵՒ ԱՍՏՂԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

բանի մը և միտքի չես գործածեր՝ ֆանաթիք կ'ըլլաս և շատ սխալներ կը գործես:

Տարիներով Դաշնակցականին ո՛վ ըլլալը, ինչ ըրածը չգիտցայ, մինչև որ հօրենական մեծհայրս, այս մեծհայրս և իրենց տարեկիցները սկսան համախմբուիլ մեր տունը ամիսը, երկու ամիսը անգամ մը՝ այցելութեան նշանակեալ օրերուն. ու երբ իրենց կիները «ասդիէն-անդիէն» կը ճառէին, ասոնք մէկ նիւթի շուրջ կեդրոնացած էին - թէ ինչպէս օտար ազգեր եկեր խռնուեր էին մեր հիւսիս ժողովուրդին աշխարհամասին մէջ և Արտաշէս Աշխարհակալի ժառանգորդներուն ձգեր էին հազիւ պատառ մը հող:

Աս սնանկութեան գլխաւոր պատասխանատուն Օսմանեան Կայսրութեան թուրքն էր, որ մեր պապենական հողերուն մէջ իր քիթը խոթած էր, եաթաղանն ալ հետը: Թուրքին դէմ կռուեր էին Դաշնակցականը, Հնչակեանը, Ռամկավարը. իսկ Համայնավարները ըստ ոմանց՝ փրկած էին, ըստ միւսներուն՝ գերի բռնած էին Հայաստանը: Մինչ այդ՝ պատերազմէն անմիջապէս ետք Դաշնակցականները հալսէն եկեր, շանսատակ ըրեր էին թուրք ոճրագործներուն էն մեծերը. սա Հայ հերոսները «ամերիկաները» կ'ապրէին հիմա, բայց մեր ծերերը գիտէին որ անոնց հոգին Հանգիստ չէր պապամ, հանգիստ չէր: Ո՛վ որ էր սա Թուրքը մեծհայրերուս խմած սուրճին չափ սև ըլլալու էր, խօսակցութեան չափ անվերջանալի, և ընդհանուր համաձայնութեան չափ՝ ոճրագործ-սրիկայ: Սատանայի պէս բան մը որ պլլուեր էր «մեր Քրիստոնեայ ազգին գլխուն», սպաններ էր իրենց քոյրերը, եղբայրները, ծնողքը, զիւրը, մանկութիւնը, ուրախութիւնը, և իրենք «ղիպուածով» ազատեր էին, ինկեր էին «աս ափերը»:

Մեծհայրս Պուրսայէն անցած էր Եթովպիա, այնտեղէն Հիւսիսային Ամերիկա, իսկ վաթսուն տարեկանին երբ վաճառականութեամբ Պէյրութ կը գտնուէր, որոշեր էր հաստատուիլ «Հայութեան մէջ»: Մեծ ու փոքր սև սնտուկներով գիրքեր ունէր, որոնց դեղնագոյն, յաճախ մաշած էջերու սիւնակներուն նօթեր հարևանած էին, կամ գոյն գոյն մատիտներով ընդգծեր էր: Լուռ բարերար եղած էր Եւրոպա ուսանողներու, բայց մանաւանդ հաշմանդամ-

ՄԻԻՌՈՆԻ ԵՒ ԱՍՏՂԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ներու, և իր պաշպանեալներու նամակներն ու անուշ խօսքերը զետեղած էր փոքր սնտուկին յատակը: Մեծ եռանդ ունէր իր կարծիքները պաշտպանելու «փաստացի տուեալներով»: Մերինները կը նեղուէին երբ հիւրերուն հետ վիճէր «անցած վերջացած հարցեր»ու շուրջ: Ամենէն աւելի կը վիճէր Կարօ Արմենեանին հօր հետ. «Դաշնակցական է, այդպէս կը մտածէ», կը մեղմացնէր մայրս, բայց մեծհայրս յաջորդ օրն իսկ փաստացի տուեալներ նոթագրած տետրակ մը ևս կը հասցնէր անոր խանութը:

Մեծ հաւատացեալ մը չէր մեծհայրս բայց Աստուծոյ հետ մեծ համաձայնութիւն մը ունէր: Իննիսուն տարեկան էր երբ քսան տարեկան զաւակը մեկնեցաւ Պելճիքա, Կանտի Համալսարանը ելեկտրական երկրաչափութիւն ուսանելու: «Աստուծմէ ուղածս մէկ բան է, իրմէ նամակ մը առնեմ, գիտնամ որ լաւ է գոհ է տղաս, յետոյ մեռնիմ», ըսեր էր իր ընտանիքին: Երկուշաբթի կէսօր հասեր էր Տիգրանին առաջին նամակը, մեծմայրս ծայրէ ծայր երկու անգամ կարդացեր էր զայն «ահա սա՛ աթոռին վրայ» նստած, ապա մեծհայրս ամենայն քաղաքավարութեամբ «էհ, մնաք բարով» ըսեր էր, պատին կողմը դարձեր էր, և... հոգին աւանդեր:

Իր աւանդածներէն քիչ բան մնաց յիշողութեանս մէջ, բայց կեանք մը լեցնող աւանդ մնաց: Շատ չտեսց՝ հասկցայ որ էսանսը, օ՛ էսանսը, քառասուն տեսակ փորձառութիւն կ'ուզէ էութիւն շինուելու համար, ո՛չ մէկ օրէն կը շինուի, ոչ՝ երեք օրէն, բայց անգամ մը որ այդ էսանսը շինեցի՝ ալ դուրս չելայ անխարդախէն: Եւ թէպէտ ոչ Դաշնակցականի թող էի, ոչ ալ Դաշնակցական եղայ, բայց որովհետեւ երազեցի ազատ ու անկախ Հայրենիք մը, և հաւատացի ազգային ամէնօրեայ պայքարի անհրաժեշտութեան, ունեցայ գաղափարի ընկերներ՝ որոնք այդ ծիրէն ներս էին: Դեռ պատանի՝ հասկցայ որ ներշնչումը ոտքը գետին զարնելով չըլլար, այլ անյայտ անկիւն մը ինքզինքիդ մէջ սուղուելով: Մեծ կարևորութիւն չտուի ներշնչումին, բայց ինքը ինծի կարևորութիւն տուաւ, իր կառկառուն քաղաքացին դարձուց: Իսկ աննման Սիմոն Սիմոնեանի «Սփիւռք»էն զատ, Դաշնակցական մամուլն է որ ոչ թէ արհամարհեց ու վարկարեկեց, այլ առաջին օրէն գնահա-

ՄԻԻՌՈՆԻ ԵՒ ԱՍՏՂԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

տեղ ներշնչումի քաղաքացիությունն և հրափրեց որ իր մամուլին մէջ արտաշնչեմ: Հոն ալ երբեմն խեղդուեցայ, բայց էսանսիս երբեք ջուր չխառնեցի: Եւ կեանքիս այս հանգրուանին կրնամ մարդկայնօրէն սլարծենալ որ երբեք չքծնեցայ, անձնական շահերէ մղուած չխօսեցայ, աջէն ձախ, ձախէն աջ չղարձայ, զրոյի կոչումս բարձր բռնեցի: Ազգապահպանում խաղցողները չսիրեցի, որովհետեւ անոնց դիմակը տեսայ, շատ սրբազան նկատուած անձերու դիմակը տեսայ, եթէ հարկ եղաւ ստախօսին ստախօս ըսի, կեղծաւորին՝ կեղծաւոր: Եւ թէպէտ օրերս լեզի եղան, բայց կեանքս անո՛յլ բուրեց:

Յիշողութիւնը ունի անմեկնելի ճամբաներ տեղ հասնելու, ուղղութիւն փոխելու, առանց որ խորարեմը փոխուի: Անցեալ օր երբ «Ասպարէզ»ի խմբագիրը հարցուց թէ կ'ուզէի՞ որ աշխատակիցներու ցանկին մէջ ղներ անունս, ուրիշ ուր յիշեցի առաջին հանդիպումս Դաշնակցական բառին հետ, և մտածեցի որ մեծհայրս նոր օրերու յոյսին տակ՝ շատ գոհ պիտի ըլլար ժողովուրդիս ճակատագրին մաս կազմելու էութենէս, այլեւս նոր «փաստացի տուեալներ» հաւաքած պիտի ըլլար, և պիտի չրոգոքէր եթէ Քաջ Վարդանին փոխարինէր Դաշնակցականը: Թող Հայաստանը ազատողը Քաջ Վարդանը ըլլար, Ռամկավարը ըլլար, Հնչակեանը ըլլար, Դաշնակցականը ըլլար, որոնք թողոր կ'ուզէր թող ըլլար, կ'ուզէր՝ թող սարսափեցնէր իր ղէմքով, կ'ուզէր՝ թող սարսափեցնէր իր քաղաքականութեամբ, միայն թէ ... ազատէ՛ր Հայաստանը իր ներքին և արտաքին թշնամիներէն, միայն թէ՝ մեր սուրբ Արցախը օտար պետութիւններու խաղալիք չմնար, Հայոց պատմութիւնը միշտ վիրաւոր չմնար...

Իսկ ամառնային այդ զիշերուան յուսածորուն երգը մինչև հիմա կը մնայ ամենէն ներոյժ բանաստեղծութիւնը: Եթէ մանկութեան դրախտին մէջ այդքան չհմայուէի, եթէ աննկարագրելիօրէն հրապուրիչ, անդրերկրային չըլլար բանաստեղծութեան հետ առաջին հանդիպումս՝ ինչպէ՛ս պիտի փնտռէի բանաստեղծութեան աստղայնութիւնը, և

ՄԻԻՌՈՆԻ ԵՒ ԱՍՏՂԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

մանաւանդ ինչպէ՞ս պիտի ճանչնայի անոր միւտոնը: Ո՞վ փայլուն պայծառ աստղեր, արդեօք ի՞նչ էք՝ չեմ գիտեր: Մինչև հիմա ալ, իսկական բանաստեղծութենէ մը քառասուն տեսակ ծաղիկի բոյր կ'առնեմ, երբեմն պաՀէն զինովցած, երբեմն թոշնած, երբեմն կոխկոտուած ծաղիկներ, բայց անոնց էութենէն անկարելի է չգրասուիլ:

Իսկ փայլուն աստղերը - երբեմն գիտցայ որ պայծառ են, երբեմն չգիտցայ. աստղ կարծեցի՝ փայլուն ածուխ դուրս եկան: Բայց ամէն անգամ որ վեր նայեցայ, արեւելեան լազուարթ երկինքին ճիշդ կեղրոնը դրախտի նման պարտէզ մը տեսայ, որուն սաթէնէ քանեփայլին վրայ ղեռ նստած գտայ մեծՀայրն ու թոռնուհին: Տեսայ որ անոնք տիեզերքի բարդութիւնը ձգած՝ կը խաղային փայլուն աստղերուն հետ, ամէն օր զանոնք կը բաժնէին իրենց մօտիկ ու հեռաւոր հարազատներուն, և կը հրճուէին որ աստղերը միայն երկնի վրայ չեն պսպղար, այլ՝ ամենու՛ն կը պլպլան: Այդ աստղերը թէ՛ լուսեղէն ճրագներ են մարդկային հոգիէ փրթած, և թէ՛ Այրուրենի բոցեղէն խորհուրդներ:

Այս տարիներուն, երբ շատ դառնանամ այժմու Հայ գրականութեան մշակներուն հանդէպ եղած պոտմական սրՀամարհանքէն՝ անոր պահակներուն իսկ կողմէ, անկիւն մը կը քաշուիմ և կը բանամ ափս: ՄեծՀօրս տուած աստղը, այդ ամենափայլո՛ւնը, կը ժպտի ինծի: Առաջ հրճուագին կը ժպտէր, հիմա թախիծով կը ժպտի: Եթէ նոյնիսկ ափս լայն բանամ՝ ան նոյն Հմայքով կը պսպղայ ու չխախտիր տեղէն: Ան մաս կը կազմէ ձեռքիս, այլևս ձեռքէս դուրս չ'իյնար:

ՎԵՀԱՆՈՅՇ ԹԵՔԵԱՆ